

रोल्या समाचार साप्ताहिकको सम्पादकीयमा प्रयुक्त नेपाली
भाषाको अध्ययन

रोशनकुमार वली

द्वितीय वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क : २८१७४४/०६७

त्रि.वि.दर्ता नं. : ६-१-५४-२९९-२००३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभागअर्न्तगत

स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको पाठ्यांश (नेपा.शि.५९८)

प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७०/२०१३

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर काठमाडौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

शोधनिर्देशकको सिफारिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभागअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग एम.एड. द्वितीय वर्षका विद्यार्थी रोशन कुमार वलीले तयार पार्नु भएको रोल्पा समाचार साप्ताहिकको सम्पादकीयमा प्रयुक्त नेपाली भाषाको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । मिहिनेतपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७०/०४/१३

सन् : 2013/07/28

.....
श्री. राजेन्द्र खनाल

(शोध निर्देशक)

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर

शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

स्वीकृतिपत्र

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभागअर्न्तगत नेपाली भाषा शिक्षा विभागको छात्र रोशन कुमार वलीद्वारा तयार गरिएको **रोल्पा समाचार साप्ताहिकको सम्पादकीयमा प्रयुक्त नेपाली भाषाको अध्ययन शीर्षकको** प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१. प्रा.डा. सुषमा आचार्य (विभागीय प्रमुख)

२. प्रा. महेश्वर न्यौपाने (शोध विशेषज्ञ)

३. श्री.राजेन्द्र खनाल (शोधनिर्देशक)

मिति : २०७०/०४/१८

सन् : 2013/08/02

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) नेपाली विषयको दोस्रो वर्षको नेपा. शि.५९८को पाठयांशको प्रयोजनको लागि तयार गरिएको हो । ग्रामीण क्षेत्रवाट प्रकाशन हुने पत्रपत्रिकाको पनि नेपाली भाषामा अहम भूमिका रहन्छ । तसर्थ स्थानीय स्तरको पत्रिका भित्र रहेका सम्पादकीयहरुमा रहेका संरचना ,शैली, वाक्यगठन जस्ता प्रक्रियालाई मानक र प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित आम सञ्चार जगतमा रुचि राख्ने देखि सम्पादकीयहरु सम्बन्धि जान्न चाहाने सम्पूर्ण जनहरुका लागि कोशे ढुङ्गा सावित हुने अपेक्षा एवम् विश्वास लिएको छु । सम्पादकीयमा भईराखेका कृतिहरुलाई शोधकार्य मार्फत केस्रा -केस्रा केलाउन पाउदाँ गौरववान्दित भएको छु ।

यस शोधकार्यलाई पूर्णता दिन शीर्षक चयन देखि सामग्री सङ्कलन ,परिमार्जन साथै परिस्कृत तुल्लाई अन्तिम रूप दिन पाइला -पाइला हातेमालो गराउनुहुने शोध निर्देशक आदरणीय गुरु श्री राजेन्द्र खनाल प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोध कार्यको सिलसिलामा व्यस्तताको बावजुत अतिमहत्वपूर्ण सुझाव , सल्लाहा र निर्देशन दिएर लेखन कार्यमा हौसला प्रदान गर्नुहुने नेपाली भाषा शिक्षण केन्द्रीय विभाग, विभागीय प्रमुख श्रद्धेय गुरुहरु प्रा.डा.सुषमा आचार्य, प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी ,प्रा.महेश्वर न्यौपाने ,उप.प्रा. केशव भुसाल लगायत नेपाली शिक्षा विभागका सम्पूर्ण गुरुहरु प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधकार्यको जतिल सङ्घारवाट शुरु देखि गन्तव्य सम्म पुऱ्याउन हरपल सहयोग,सद्भाव ,सल्लाहा साथै उत्प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने (हेड असिसटेन्ट)तारा अधिकारी प्रति कृणी छु । शोधकार्यका लागि छनोट गरिएका पत्रिका उपलब्ध गराइ सहयोग गर्नुहुने रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाको प्रधान सम्पादक मानसिंह वि.क. लगायत सिङ्गो रोल्पा समाचार परिवार यूनिट प्रति नमस्तक छु ।

यस शोधकार्यको सिलसिलामा सामग्री लगायत विभिन्न क्षेत्रवाट हरपल सहयोग गदै प्रेरणा प्रदान गर्नेहरु कल्पना वली, कुशल वली , रोजि वली , प्रतिभा वली,अर्जुन पौडेल, शान्ती जी.एम. लगायत सम्पूर्ण शुभ चिन्तक प्रति पनि विशेष धन्यवाद नदिइरहन सकिदैन ।

त्यसै गरी त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय कीर्तिपुर काठमाडौँ, सि.आर.सी कीर्तिपुर ,जनसेवा उ.मा.वि. रोल्पा, रेडियसन इङ्गलिश बोर्डिङ राडसी रोल्पा प्रति आभार प्रकट गर्दछु । साथै कम्प्युटर सेटिङ सहयोग गर्नु हुने युनिभर्सल कम्प्युटरका श्री सुभाष के.सी. प्रति आभारी छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र पत्रकारितामा कलम चलाउने वुद्धिजिवीहरूसँग समेत व्यापक छलफल गरेर तयार पारिएको हो । यस शोधपत्रमा प्रस्तुत भएका सम्पूर्ण महत्वपूर्ण विचारहरु सम्माननीय विद्वान गुरुवर्ग र अग्रजहरुका हुन । कमीकमजोरी भए मेरै हुन भन्ने कुरा विनम्रतापूर्वक स्वीकार गर्छु ।

अन्तमा प्रस्तुत शोधपत्रको मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि .कीर्तिपुर नेपाली भाषा शिक्षा विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

.....

रोशनकुमार वली
(शोधार्थी)
नेपाली शिक्षा विभाग
त्रि.वि.कीर्तिपुर
काठमाडौँ

मिति २०७०/०४/१८

2013/08/02

शोधसार

शोधशीर्षक	:	“रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाको सम्पादकीयमा प्रयुक्त नेपाली भाषाको अध्ययन”
शोधार्थी	:	रोशन कुमार वली
शोध निर्देशक	:	राजेन्द्र खनाल
विभाग/क्याम्पस	:	नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, विश्वविद्यालय क्याम्पस, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर, काठमाडौं ।
जम्मा परिच्छेद	:	पाँच
शैक्षिक वर्ष	:	२०६६/०६७
पृष्ठ सङ्ख्या	:	५९+६

शोधप्रक्रिया

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह एम.एड दोस्रो वर्षको पाठ्यांश नेपा. शि. ५९८ को आवश्यकता पूर्तिको निम्ति तयार पारिएको हो ।

रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाको सम्पादकीयको शीर्षक, संरचना, विषयवस्तु र शैलीजस्ता संरचनात्मक पक्ष तथा वाक्यकोटि, शब्दभण्डार र वाक्य गठनका प्रकार जस्ता भाषिक पक्षको अध्ययन गर्नु यस शोधकार्यका प्रमुख उद्देश्य हुन् ।

यस शोधकार्यका लागि रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाको २०६९ वैशाख १५ देखि भाद्र १५ गते सम्मका १० वटा अङ्कलाई नमुनाको रूपमा छनोट गरी अध्ययन गरिएको छ । यस शोधपत्र आमसञ्चार र पत्रकारिक जगतका व्यक्ति, शिक्षक, विद्यार्थी तथा नयाँ शोधार्थीलाई र सम्बन्धित निकायका लागि समेत महत्वपूर्ण र उपयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

यस अध्ययनमा सामग्री सङ्कलनका लागि पुस्तकालयीय अध्ययन विधिलाई स्विकारगरी वर्णनात्मक पद्धतिलाई अङ्गालिएको छ । रोल्पा समाचार साप्ताहिक प्राथमिक स्रोतका रूपमा लिइएको छ भने यससँग सम्बन्धित सैद्धान्तिक ग्रन्थ, शोधपत्र, लेखरचना, शब्दकोश,

गुरुवर्ग र रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाका सम्पादक आदिलाई साहायक स्रोतको रूपमा लिइएको छ ।

प्रस्तुत शोधलाई पाँच अध्यायमा विभाजन गरिएको छ । अध्याय एकमा शोधपरिचय, अध्याय दुईमा सैद्धान्तिक अवधारणा, अध्याय तीनमा रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाको सम्पादकीयको भौतिक पक्षको अध्ययन, अध्याय चारमा रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाको सम्पादकीयमा प्रयुक्त भाषाको आन्तरिक पक्षको अध्ययन । अध्याय पाँचमा निष्कर्ष र सुझाव समावेश गरिएको छ ।

शोध निष्कर्ष

१. सम्पादकीयमा चार शब्दे शीर्षक बढी पाइन्छ ।
२. सम्पादकीयमा दुई अनुच्छेदको बढी प्रयोग पाइन्छ ।
३. विषयवस्तु प्रयोगका हिसाबले प्रशासन र राजनीतिक विषयसँग सम्बन्धित सम्पादकीय धेरै रहेका छन् ।
४. प्रश्नगर्ने शैलीमा सम्पादकीयमा बढी लेखेको पाइन्छ ।
५. सम्पादकीयमा औपचारिक भाषाको प्रयोग बढी पाइन्छ ।
६. सम्पादकीयमा अभूतकाल सामान्यपक्ष, कर्तृवाच्यको प्रयोग बढी भएको छ ।
७. सरल वाक्यको प्रयोग बढी भएको पाइयो ।
८. सम्पादकीयमा तत्सम सबै भन्दा बढी ,तद्भव र व्युत्पन्न शब्दको प्रयोग बढी गरिएको छ ।
९. अज्ञात पक्षको प्रयोग भएको देखिदैन ।
११. संरचनात्मक र भाषिक दृष्टिले रोल्पा समाचार पत्रिकाको सम्पादकीयहरु उपयुक्त र सान्दर्भिक देखिएपनि सैद्धान्तिक हिसाबले केही साना गल्ती कमजोरी भने रहेको देखिन्छ ।

विषयसूची

अध्याय एक

शोधपरिचय

१.१)	शोधशीर्षक	१
१.२)	शोधप्रयोजन	१
१.३)	परिचय/पृष्ठभूमि	१
१.४)	समस्याकथन	२
१.५)	शोधकार्यको उद्देश्य	३
१.६)	पूर्वकार्यको पुनरावलोकन	४
१.७)	अध्ययनको औचित्य	७
१.८)	अध्ययनको सीमा	८
१.९)	अध्ययन विधि	९
१.९.१)	नमुना छनोट	९
१.९.२)	तथ्याङ्क सङ्कलनको स्रोतहरू	९
१.९.३)	तथ्याङ्कको विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण	९
२.१०	शोधपत्रको रूपरेखा	१०

अध्याय दुई

सैद्धान्तिक अवधारण

२.२)	सञ्चार	१२
२.३)	आम सञ्चार	१२
२.४)	आमसञ्चार माध्यम	१३
२.४.१)	सञ्चार माध्यमका किसिम	१४
२.५.१	समाचारपत्रको सङ्गठन	१६
२.६	सम्पादकीय	१८
२.६.१	सम्पादकीयको परिचय	१८
२.६.२	सम्पादकीयको अर्थ	१८

२.६.३ सम्पादकीय परिभाषा	१९
२.६.५ सम्पादकीयको संरचना	२०
२.६.५ सम्पादकीयको काम	२१
२.६.६ सम्पादकीय लेख्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा	२२
२.६.७ असल सम्पादकीय विशेषताहरू	२३
२.६.८ सम्पादकीय राख्न नमिल्ने कुराहरू	२४
२.७ सम्पादकीय लेखनको विश्व इतिहास	२४
२.८ सम्पादकीयको भाषा	२४
२.९ सम्पादकीयको वर्गीकरण	२५
२.१० सारांश	२६

अध्याय तिन

रोल्पा समाचार साप्ताहिक पत्रिकाको सम्पादकीय भौतिक पक्षको अध्ययन

३.१ शैली	२९
३.२ संरचना	३१
३.३ शीर्षक	३२
३.४ विषयवस्तु	३३

अध्याय चार

रोल्पा समाचार साप्ताहिक सम्पादकीयमा प्रयुक्त भाषाको आन्तरिक पक्षको अध्ययन

४.१ शब्दभण्डार	३६
४.१.१ संरचनाको आधारमा शब्दभण्डार	३७
४.१.२ शब्द स्रोतको आधारमा शब्दभण्डार	४१
४.२ वाक्य कोटिका आधारमा विश्लेषण	४४
४.२.१ काल	४४
४.२.१ पक्ष	४६
४.२.३ वाच्य	४८
४.२.४ ध्रुवियता	५०
४.३ वाक्यका प्रकारका आधारमा विश्लेषण	५२

अध्याय पाँच
निष्कर्ष र सुभाष

५.१ निष्कर्ष	५५
५.२ सुभाष	५७
५.३ भावी अनुसन्धानका शीर्षकहरू	५७
सन्दर्भसामग्रीसूची	५८-५९
परिशिष्ट	

सङ्क्षेपकृत सूची

अप्र.	अप्रकाशित
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नं	नम्बर
नेपा. शि.	नेपाली शिक्षा
प्रा.डा.	प्राध्यापक डाक्टर
वि.सं.	विक्रम सम्वत्